www.pwc.se

GRUMS KOMMUN
Kommunstyrelsen
2017 -05- 12
Diarienummer

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2016

Grums kommun

Daniel Brandt
Remmi Gimborn

Maj 2017

pwc

Innehållsförteckning

2.1. Bakgrund 2
2.2. Revisionsfråga och metod 2
2.3. Revisionskriterier 3
3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning 4
3.1.1. Förvaltningsberättelse 4
3.1.1.1. Översikt över utvecklingen av verksamheten 4
3.1.1.2. Investeringsredovisning 5
3.1.1.3. Driftredovisning 5
3.1.2. Balanskrav 6
3.1.3. God ekonomisk hushållning 6
3.1.3.1. Finansiella mål 7
3.1.3.2. Mål för verksamheten 7
3.2. Rättvisande räkenskaper 8
3.2.1. Resultaträkning 8
3.2.2. Balansräkning 8
3.2.3. Kassaflödesanalys 9
3.2.4. Sammanställd redovisning 9
3.2.5. Tilläggsupplysningar 10

1. Sammanfattning

Vi bedömer att årsredovisningen i huvudsak redogör för **utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen.**

Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans (KL 8:5 a-b).

Förvaltningsberättelsen innehåller en uppföljning av de verksamhetsmål som fullmäktige har angivit i 2016 års budget. Vi bedömer den finansiella måluppfyllelsen som delvis uppfylld i och med att ett av två finansiella målen för 2016 uppnås.

Utfallet för verksamhetsmålen för 2016 är att 23 mål bedöms som uppfyllda, 10 som delvis uppfyllda och 2 mål ej är uppfyllda. Mot bakgrund av kommunstyrelsens utvärdering av måluppfyllelsen gör vi bedömningen att måluppfyllelsen för verksamhetsmålen är god.

Vi bedömer vidare att årsredovisningen i allt väsentligt uppfyller kraven på **rättvisande räkenskaper** och är upprättad enligt god redovisningssed, med undantag för nedanstående kommentar.

Kommunen avviker i väsentlig mening från god redovisningssed enligt följande:

- RKR 11.4 Kommunen tillämpar inte komponentavskrivning

Kommunen avviker i väsentlig mening från god redovisningssed vad beträffar tilläggsupplysningar enligt följande:

- RKR 8.2 Nothänvisningar bör upprättas till den sammanställda redovisningen.
- RKR 11.2 Specificering av avskrivningstid samt metod, nyttjandeperiod och beloppsgränser för aktivering. Därtill bör det även anges hur nyttjandeperioden fastställs.
- RKR 13.2 Inga uppgifter om leasingavtal lämnas
- RKR 18 Uppgifter om väsentliga inkomstgrupper jämfört med föregående år lämnas inte vilket även gäller för intäktsföring över vilken tid och vilka mönster inkomsten kommer.
- RKR 20 Redogörelse för karaktär och omfattning av risker som härrör från finansiella tillgångar och skulder saknas, liksom genomsnittlig upplåningsränta, räntebindningstid och analys över förfallostruktur.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

I den kommunala redovisningslagen (KRL) regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning (RKR) och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokförings-nämndens normering.

Revisionsobjekt är Kommunstyrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

När det gäller nämndernas redovisning, skall den enligt kommunallagen utformas på det sätt som fullmäktige bestämmer.

2.2. Revisionsfråga och metod

Revisorerna har bl. a. till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen? Med verksamhetens utfall avses utfallet i förhållande till fastställda mål och ekonomiska ramar.
- Har balanskravet uppfyllts och hanteras eventuella underskott i enlighet med balanskravets regler?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande? Med rättvisande avses följsamhet mot lag, rekommendationer och god redovisningssed.

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inkl. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om. Granskning av resultatsammanställning för VA-verksamheten och renhållningsverksamheten omfattas inte av denna granskning.

Granskningen har utförts enligt god revisionssed för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Vårt uppdrag omfattar inte en granskning och prövning om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionssed med utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktas i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning, granskning av räkenskapsmaterial och i förekommande fall registeranalys.

Rapportens innehåll har sakgranskats av ekonomichef.

2.3. Revisionskriterier

Kommunstyrelsen är ansvarig för upprättandet av årsredovisningen som enligt 8 kap 18 § KL ska godkännas av kommunfullmäktige.

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen
- Kommunal redovisningslag
- Rekommendationer från rådet för kommunal redovisning
- Fullmäktiges beslut om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1. Förvaltningsberättelse

3.1.1.1. Översikt över utvecklingen av verksamheten

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att förvaltningsberättelsens översikt och upplysningar i allt väsentligt överensstämmer med kraven i KRL.

Analys och rättvisande bedömning av ekonomi och ställning
Analysen av årets resultat och den ekonomiska ställningen ger en rättvisande bild. Förvaltningsberättelsen innehåller uppgifter om pensionsåtagande och pensionsmedelsförvaltning. Under avsnittet "finansiell analys" beskrivs och redovisas finansiella nyckeltal som ger uttryck för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. Prognossäkerheten bör förbättras. Förvaltningsberättelsen bör utvecklas till att omfatta hur ekonomin utvecklas de närmaste åren.

Utvärdering av ekonomisk ställning
Enligt kommunala redovisningslagen 4:5 skall förvaltningsberättelsen innehålla en utvärdering av kommunens ekonomiska ställning. I förvaltningsberättelsen återfinns en utvärdering. Vi vill framhålla att för att en utvärdering skall kunna ske bör mål för den finansiella ställningen anges. I dagsläget finns målsättningar kopplade till god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv men vi anser att det är oklart om dessa även är tillämpliga vid utvärdering av kommunens ekonomiska ställning. I årsredovisningen framhålls ekonomiska nyckeltal som skulle kunna ge uttryck för god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv. Det bör övervägas om kommunen ska förtydliga sina riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

Händelser av väsentlig betydelse
I förvaltningsberättelsen redovisas kortfattat väsentliga händelser som inträffat under räkenskapsåret. Vi noterar att väsentliga händelser inträffade efter räkenskapsåret inte redovisas.

Förväntad utveckling
Av årsredovisningen framgår i viss omfattning den förväntade utvecklingen inom olika verksamheter. Kopplingen bör göras tydligare till hur detta kommer att påverka kommunens ekonomi och prioriteringar inom olika områden.

Väsentliga personalförhållanden
Under ett eget avsnitt finns en personanalys, där viktiga händelser bl.a. personalstatistik, rekryteringsbehov, löneskillnader och sjukfrånvaro redovisas. I övrigt lämnar den personalekonomiska redovisningen ett flertal uppgifter om

personalen i form av diagram och verbal information. Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro redovisas enligt KRL 4:1 a.

Gemensam förvaltningsberättelse
Förvaltningsberättelsen omfattar en beskrivning av den samlade kommunala verksamhetens organisation och särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet i koncernföretagen i enlighet med RKR 8.2.

Pensionsredovisning
I förvaltningsberättelsen redovisas upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser i enlighet med RKR 7.1 som en del av uppföljningen av fullmäktiges föreskrifter om förvaltningen av pensionsmedel.

Andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten
Detta område avser information och analys rörande prestationer, kvalitet och mål. Information om måluppfyllelse finns för samtliga verksamheter. Utöver ekonomiska nyckeltal har ett fåtal andra redovisats. Olika typer av nyckeltal skulle vara relevant att visa från olika verksamhetsområden med koppling till utvärderingen av de konkreta verksamhetsmålen. Vi noterar även att utvärderingen av måluppfyllelsen bör göras mer likvärdig och objektiv. Detta bör på ett tydligare sätt framgå av förvaltningsberättelsen. Sammantaget görs därför bedömningen att redovisningen av utfallet för god ekonomisk hushållning i ett verksamhetsperspektiv är bristfällig. Hur kommunstyrelse arbetar med styrning och uppföljning bör även beskrivas i förvaltningsberättelsen.

3.1.1.2. Investeringsredovisning

Bedömning och iakttagelser
Vi bedömer att investeringsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av årets investeringar.

3.1.1.3. Driftredovisning

Bedömning och iakttagelser
Vi bedömer att driftredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av hur utfallet förhåller sig till fullmäktiges budget.

Nämndernas budgetavvikelse samt förändringen från avvikelsen i prognosen per sista augusti redovisas i tabellen nedan:

Driftredovisning per nämnd, tkr	2016	Budget-avikelse	Prognos	Prognos-avvikelse
Politisk verksamhet	3 624	-45	-79	34
Överförmyndare	1 485	-636	0	-636
Medborgarkontor	12 903	-11	0	-11
Gemensam service	46 153	-707	-1053	346
Verksamhet övergripande	-536	4	0	4
Barn och utbildning		0	-1100	1 100
Förskoleverksamhet	44 910	-42	0	-42
Grundskola	104 140	-1 750	0	0
Gymnasie och vuxenutbildnig	40 790	538	0	538
Omsorg	0	0	-2622	2 622
Äldreomsorg	108 974	-4 331	0	-4 331
Omsorg om personer med fur	41 232	3 174	0	3 174
Individ- och familjeomsorg	32 626	4 775	0	4 775
Kultur och fritid	18 583	229	-50	279
Kost och städ	490	523	75	448
Fastighet	6 059	59	0	59
Gata	16 677	-210	-800	590
Summa nämnderna	**478 110**	**1 570**	**-5 629**	**8 949**

Några av verksamheterna uppvisar ett negativt resultat för 2016. Störst negativ avvikelse mot budget redovisar äldreomsorgen. Orsakerna anges till ökat behov av palliativ vård samt ökade kostnader för personal. Verksamheten IFO redovisar ett överskott jämfört med budget om 4 ,8 mnkr, orsaken är överskott inom HVB verksamhet till följd av överenskommelse med Migrationsverket och Länsstyrelsen.

Budgetavvikelserna är särskilt problematiska i och med att kommunens finansiella mål äventyras på grund av verksamheternas ohörsamhet mot den tilldelade budgetramen.

3.1.2. Balanskrav

Bedömning och iakttagelser

Vi instämmer i kommunens bedömning av om balanskravet har uppfyllts.

Avstämning av årets resultat enligt balanskravets bestämmelser har skett enligt 4 kapitlet i kommunal redovisningslag.

3.1.3. God ekonomisk hushållning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att de finansiella målen delvis är uppfyllda eftersom ett av två mål nås. Vi tycker att det är positivt att kommunen lyckats uppfylla målet avseende minskning av låneskulden.

Vi bedömer utifrån årsredovisningens återrapportering verksamhetsmålens uppfyllelse som god.

Kommunfullmäktige i Grums kommun har fastställt en vision, som kommunens mål för god ekonomisk hushållning är formulerade utifrån. *Vision 2020* utgår från perspektiven:

- Grums är utveckling!
  - Nyföretagande och innovationskraft
  - Grums lockar nya invånare
  - Kommunens om vågar – hemma och i omvärlden
  - Medborgardialogen lyfter Grums
- 11 000 Ambassadörer!
  - Vi-känsla och stolthet
  - Grumsborna talar vackert om sitt vackra
  - Familjekommunen som attraherar
  - Vinnande bemötande i den kommunala verksamheten

I förvaltningsberättelsen redovisas de finansiella- och verksamhetsmålen tillsammans med utvärderingen av måluppfyllelsen.

3.1.3.1. Finansiella mål

I årsredovisningen görs en överskådlig avstämning mot kommunens finansiella mål som fastställts i budget:

Finansiellt mål, fastställt av fullmäktige i budget	**Utfall**	**Måluppfyllelse, KS bedömning**
Resultatnivån ska vara minst 3 % av skatter och stadsbidrag.	Resultat för helåret var 2,6 % av skatter och statsbidrag	*Resultatet visar att målet inte nås.*
Den totala låneskulden, inklusive ansvarsförbindelsen, ska minska med minst 2 mnkr årligen.	Den totala låneskulden har under året minskat med 11,8 mnkr.	*Resultatet visar att målet nås.*

3.1.3.2. Mål för verksamheten

Kommunfullmäktige har fastställt *vision 2020*. Utifrån visionen har sex övergripande mål i form av strategiska frågor formulerats. De strategiska frågorna mynnar ut i 2-4 mål per verksamhet som konkretiseras för varje verksamhetsår. Det finns även en beskrivning av hur de konkreta målen ska uppfyllas. Inför 2018 kommer reviderade målsättningar att antas som i förslaget är s.k. strävansmål alternativt mätbara.

För året har kommunfullmäktige fastställt 35 verksamhetsmål för god ekonomisk hushållning. Principen för god ekonomisk hushållning uppnås när de konkreta målen för varje område nås.

Utfallet för måluppfyllelsen för 2016 är att 23 (24) mål bedöms som uppfyllda, 10 (9) som delvis uppfyllda och 2 (1) mål ej är uppfyllt. Mot bakgrund av kommunstyrelsens utvärdering av måluppfyllelsen gör vi bedömningen att måluppfyllelsen för verksamhetsmålen är god.

3.2. Rättvisande räkenskaper

3.2.1. Resultaträkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att resultaträkningen uppfyller KRL:s krav och ger en i allt väsentligt rättvisande bild av årets resultat, med undantag för att kommunen inte tillämpar RKR rekommendation 11.4 Materiella anläggningstillgångar. Det finns därmed osäkerhet i avskrivningarnas storlek.

Nedan redovisas resultaträkningens utfall jämfört med föregående år och prognos.

Resultaträkning	Utfall 2016	Utfall 2015	Budget 2016	Prognos 2016
Verksamhetens intäkter	190 277	149 282		
Verksamhetens kostnader	-652 578	-595 111		
Avskrivningar	-14 890	-14 994	-15 000	-14 890
Verksamhetens nettokostnader	***-477 191***	***-460 823***	***-480 366***	***-483 385***
Skatteintäkter	378 090	365 266	380 152	380 299
Generella statsbidrag och utjämning	114 002	108 159	112 786	112 786
Summa skatter och statsbidrag	*492 092*	*473 425*	*492 938*	*493 085*
Finansiella intäkter	4 349	3 411	5 000	1 600
Finansiella kostnader	-6 553	-6 719	-10 000	-5 400
Årets resultat	***12 697***	***9 294***	***7 572***	***5 900***

Då kommunens prognos är på nettonivå görs jämförelse och bedömning utifrån summerade nivåer enligt ovan.

En analys av händelser, förändrade redovisningsprinciper och "opåverkbara" poster som haft väsentlig påverkan på *skillnaden* mellan åren redovisas nedan.

- Finansiella kostnader om 6 553 tkr redovisas år 2016. Kommunen arbetar med säkring mot ränteförändringar (derivat). En beskrivning av vilken påverkan säkringsinstrumenten har haft på kommunens resultaträkning redovisas inte bland tilläggsupplysningarna.

3.2.2. Balansräkning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att balansräkningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild av tillgångar, avsättning, skulder och eget kapital, med undantag för att kommunen inte tillämpar RKR 11.4 materiella anläggningstillgångar.

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter. För att underlätta för läsarna av årsredovisningen kan informationen i nothänvisningarna förbättras.

Bilagor och specifikationer finns i tillräcklig omfattning.

Från och med 2014 finns ett specifikt krav på komponentavskrivning av kommunens materiella anläggningstillgångar (RKR 11.4). Kommunens investeringar har inte komponentindelats, vilket innebär att kommunen avviker från god redovisningssed som den kommer till uttryck i RKR 11.4 Materiella anläggningstillgångar och att det finns osäkerhet i redovisningen av materiella anläggningstillgångar och avskrivningar.

Bedömning av resultateffekten av övergång till komponentavskrivningar saknas och vi kan därmed inte bedöma om felet är betydande.

Avsättningar för pensioner redovisas i enlighet med bestämmelserna i den kommunala redovisningslagen vilket medför att pensionsförmåner intjänade före år 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse. Kommunen följer dock inte RKR 2.2 fullt ut då beräkning av pensioner avseende förtroendevalda ej gjorts.

Avsättning för återställning av deponi redovisas om 5,2 mnkr. Beräkningen har inte uppdaterats per balansdagen av extern part. Beräkningen är inte nuvärdesberäknad. Inga andra avsättningar redovisas.

Kommunen har en fordran som netto uppgår till 4,8 mnkr som är förfallen sedan mer än 12 månader och som är föremål för en rättstvist. Kommunen har inte anlitat någon extern jurist och vi kan därmed inte uttala oss om eventuella risker förknippade med posten.

Vår bedömning är att tillgångarna, avsättningarna och skulderna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade och har värderats enligt principerna i KRL, med undantag för RKR 11.4 Materiella anläggningstillgångar.

3.2.3. Kassaflödesanalys

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att kassaflödesanalysen redovisar kommunens finansiering och investeringar.

Vi bedömer att noter finns i tillräcklig omfattning, nothänvisningarna kan dock förbättras ytterligare.

Vi bedömer också att överensstämmelse finns med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen.

3.2.4. Sammanställd redovisning

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att den sammanställda redovisningen ger en helhetsbild av kommunens ekonomiska ställning och åtaganden. Vi bedömer även att konsolideringen av underliggande enheter beskrivits på ett korrekt sätt. Däremot har inte olikheter i redovisningsprinciper mellan enheter beskrivits, effekten av olikheterna framgår inte i årsredovisningen. Nothänvisningar avseende den sammanställda redovisningen saknas, vilket inte är förenligt med RKR 8.2.

3.2.5. Tilläggsupplysningar

Bedömning och iakttagelser

Vi bedömer att årsredovisningens tilläggsupplysningar till viss del uppfyller KRL:s krav och i övrigt lämnas i enlighet med god redovisningssed. Tillämpade redovisningsprinciper beskriver mycket kort vilka varje särskild redovisnings-princip och eventuella förändringar av dessa som årsredovisningens intressenter måste känna till för att rätt förstå årsredovisningens innehåll.

Viktiga uppgifter och poster i förvaltningsberättelse, resultat- och balansräkning samt kassaflödesrapport specificeras och preciseras i not upplysningar till viss del för vad som krävs i KRL respektive RKR:s rekommendationer samt god redovisningssed i övrigt. Upplysningarna kan bli mycket bättre och vi rekommenderar kommunen att arbeta med dessa strukturer för större följsamhet till god redovisningssed. Kommunen avviker vad beträffar tilläggsupplysningar enligt följande:

- RKR 8.2 Nothänvisningar till den sammanställda redovisningen saknas.
- RKR 11.2 Specificering av avskrivningstid samt metod, nyttjande period och beloppsgränser för aktivering. Därtill bör det även anges hur nyttjande perioden fastställs.
- RKR 13.2 Inga uppgifter om leasingavtal lämnas
- RKR 18 Uppgifter om väsentliga inkomstgrupper jämfört med föregående år lämnas inte vilket även gäller för intäktsföring över vilken tid och vilka mönster inkomsten kommer.
- RKR 20 Redogörelse för karaktär och omfattning av risker som härrör från finansiella tillgångar och skulder saknas, liksom genomsnittlig upplåningsränta, räntebindningstid och analys över förfallostruktur.

2017-05-08

Daniel Brandt
Projektledare

Maria Jäger
Uppdragsledare